

Ateitis

Nesitikiu, kad po šimtmečių mane pažinos ir supras.

Publika dažnai klysta. Ypač šiandienė publika. Istorija moko, kad net Periklio laikų atėniečiai ir Renesanso Florencijos piliečiai toli gražu nebuvo idealūs kritikai. Jeigu ir šiandienos, ir vakarykštė publika tokia, galima numanyti, kokia ji bus ateityje. Deja, abejoju, ar po šimtmečių žmonės gebės atskirti smėlį nuo aukso.

Bet net jei publika būtų ideali, nežinia, ar meno pasaulyje egzistuoja absoliutus grožis. Mano nuovoka tėra šiandienė, aš negaliu numatyti rytojaus. Be to, mano nuovoka – japono, o ne vakariečio. Kodėl turėčiau tikėti grožiu, peržengiančiu laiko ir vietos ribas? Galbūt Dantės pragaro ugnis ir šiandien gali kelti šiurpą Rytų vaikams. Tačiau tarp tos ugnies ir mūsų tvyro keturioliktojo amžiaus Italijos ūkas.

Be to, aš tik paprastas rašytojas. Net jeigu ateities publika neklys, net jeigu esama universalaus grožio, mano

kūryba nebus saugoma tarp klasikų kūrinių. Akivaizdu, kad praėjus šimtmečiams apie ją nebus žinoma.

Kartais įsivaizduoju, kaip po dvidešimties ar penkiasdešimties, ar po šimto metų ateis laikas, kai niekas nė nežinos, kad gyvenau. Mano raštai, padengti storu dulkių sluoksniu, veltui lauks skaitytojų knygyno kampe tarp kitų senų knygų. O gal užsilikęs paskutinis egzempliorius gulės kur bibliotekoje apniktas negailestingų knyginių utėlių, apiplyšęs ir neįskaitomas. Tačiau –

Tačiau, – svarstau aš.

Galbūt kas nors atsitiktinai ras mano knygą ir perskaitys trumpą apsakymą ar bent kelias eilutes. Netgi drįstu viltis, kad tose eilutėse tas nepažįstamas skaitytojas išvys nuostabią svajonę.

Nesitikiu, kad po šimtmečių mane pažinos ir supras. Be abejo, tokia viltis prieštarautų mano suvokimui.

Bet vis tiek įsivaizduoju... Įsivaizduoju skaitytoją, kuris po amžių vienatvės paims į rankas mano knygą. Galbūt tam skaitytojui prieš akis iškils, nors ir miglotai, mano sukurtas mirażas.

Žinau, protingi žmonės pasijuoktų iš mano kvailumo. Ir aš pats ne mažiau nei kiti žiūriu į savo kvailumą su pašaipu. Bet ir juokdamasis iš savęs negaliu nejausti gėlos dėl savo bejėgiškai aistringo troškimo. Ar veikiau man kelia gailestį ir mano, ir apskritai žmogaus bejėgiškumas.

1919 m. liepa

Pajūry

I

...Lietus vis nesiliovė. Po pietų be perstojo rūkėm „Shikishimos“ cigaretes ir plepėjom apie draugus Tokijuje.

Buvom apsistoję vasarnamyje, atskirame namuke su dviem kambariais po šešis tatamius. Už nendrinių užuolaidų nuo saulės – tuščias kiemas. Tuščias, tik šen bei ten styro pajūrio viksvos nulinkusiomis šluotelėmis. Kai atvažiuom, tų šluotelių dar beveik nebuvo. O kurios kyšojo, buvo dar žalios. Bet dabar jos šviesrudės, o ant jų galiukų kabo lietaus lašai.

– Na, metas padirbėti, – M., išsitiesęs ant grindų, valė trumparegio akinius standžiai prikramolytos vasarnamio jukatos* rankove.

Darbas – rašyti mūsų mėnesiniam žurnalui.

M. nuėjo į gretimą kambarį, o aš, padėjęs galvą ant sėdimosios pagalvėlės, ėmiau skaityti „Istoriją apie aštuo-

* Jukata (*yukata*) – vasarinis kimono. (Čia ir toliau – vert. past.)

nis Satomio šunis“*. Vakar perskaičiau iki tos vietos, kur Šinas, Genpačis ir Kobungas iškeliauja gelbėti Sosukės. „Tada Terubumis Amadzakis išsitraukė iš užančio penkis ryšelius aukso smilčių. Tris jų padėjęs ant vėduoklės tarė: „...Klausykite, šunys kariai, kiekviename šių ryšelių yra po trisdešimt rio** . Nedaug, bet kelionėje pravers. Tai ne mano, o jo didenybės Satomio atsisveikinimo dovana, tad neatsakykite jos priimti.“ Skaitydamas prisiminiau užvakar gautą honorarą, keturiasdešimt sènų*** už puslapį. Liepą mudu baigėme universiteto Anglų kalbos ir literatūros fakultetą. Atėjo metas galvoti, kaip užsidirbsim gyvenimui. Pamišęs „Aštuonis šunis“, susimąščiau apie tai, kad tapsiu mokytoju. Bet užsnūdau ir susapnavau tokį trumpą sapną.

Atrodo, jau buvo naktis. Nuleidęs langines, vienas gulėjau kambaryje. Kažkas pasibeldęs pašaukė: „Ei, ei.“ Žinojau, kad už lango tvenkinys. Bet nepažinau, kieno tai balsas.

– Ei, turiu vieną prašymą... – tarė balsas lauke. Išgiręs šiuos žodžius, pamaniau, kad tai K. Tas niekam tikęs vyrukas studijavo filosofiją metais jaunesniame kurse. Nesikeldamas garsiai atsakiau:

– Nesugraudensi manęs. Tau vėl reikia pinigų?

* „Istorija apie aštuonis Satomio šunis“ (*Nansō Satomi hakken den*) – japonų rašytojo Bakino Kiokutei (*Kyokutei Bakin*, 1767–1848) 106 tomų epinis romanas.

** Rio (*ryō*) – senovinis piniginis vienetas, taip pat svorio matas (apie 37,5 g).

*** Sėnas (*sen*) – piniginis vienetas, šimtoji jenos dalis.

– Ne, ne pinigų. Aš tik norėčiau supažindinti tave su viena moterimi...

Turbūt tai buvo ne K. balsas. Ir dar atrodė, kad kalba žmogus, linkintis man gera. Staiga nudžiugęs, nusku-bėjau atverti langinių. Kieme iki pat verandos išties ty-vuliavo didžiulis tvenkinys. Bet ten nebuvo nei K., nei nieko kito.

Valandėlę žiūrėjau į mėnulio atspindį vandenyje. Van-duo nešė jūržoles, tarytum būtų prasidėjęs potvynis. Netolies pastebėjau žėrinčius raibulius. Jie atvilnijo man prie pat kojų, ir pasirodė karosas. Skaidriame vandeny jis lėtai viksnėjo uodega ir pelekais.

„Ak, juk tai karosas su manimi kalbėjo“, – pagalvoju su palengvėjimu.

Kai pabudau, pro nendrinės užuolaidas jau skverbėsi blausi šviesa. Nešinas dubeniu išėjau į lauką ir patraukiau prie šulinio už namo prausti veido. Bet ir nusiprausęs kažkodėl niekaip negalėjau pamiršti ką tik regėto sapno. „Tas karosas – tai mano pašamonė“, – dingtelėjo man.

II

...Po valandos, apsirišę galvas rankšluosčiais, su maudy-mosi kepuraitėmis, avėdami vasarnamio getomis*, ėjome

* Getos (*geta*) – tradiciniai sandalai plokščiu mediniu padu su dviem paaukšti-nančiais „dantimis“ bei medžiaginiais dirželiais.

maudytis į už pusšimčio metrų plytinčią jūrą. Takelis pažėl leidosi per kiemą, o už jo vėrėsi paplūdimys.

– Kažin, ar įmanoma maudytis?

– Šiandien gal per šalta.

Apėjome viksvų kuokštus (per neatidumą įžengus į šlapias viksvas, baisiai niežėdavo blauzdas). Taip šnekučiuodami žingsniavom. Buvo tikrai per vėsu maudytėms. Bet mums buvo gaila skirtis su Kadzusos* pajūriu – o gal greičiau su besibaigiančia vasara.

Kai čia atvažiuom, žinoma, pajūry buvo žmonių, net ir vakar dar matėm banglentininkų, vyrų ir moterų. Bet šiandien nė gyvos dvasios, nebėra ir maudyklą žyminčių raudonų vėliavėlių. Tik bangos ritasi į erdvų paplūdimį. O prie nendrinėmis užuolaidomis atitvertų persirengimo kabinų – tik rudas šuo vaikosi smulkius mašalus. Bet ir jis mus pamatęs išsyk pabėgo.

Nusiavėm getas, bet neturėjom jokio noro maudytis. Galiausiai M., palikęs jukatą ir akinius persirengimo kabinėje, užsimetė rankšluostį ant maudymosi kepuraitės, susirišo jį po smakru ir taškydamasis nubrido tolyn.

– Ka, maudysies?

– Juk to ir atėjom?

Iki kelių stovėdamas vandeny, M. kiek pasilenkė ir atsisuko, šypsodamas įdegusiu veidu.

– Eikš ir tu.

* Kadzusa (*Kazusa*) – dabartinės Čibos prefektūros dalis Boso pusiasalyje.

– Nenoriu.

– Mat kaip – jei būtų Gražuolė, būtinai ateitum.

– Netaukšk niekų.

Gražuolė – tai kokių penkiolikos metų gimnazistas, su kuriuo čia apsisotoję truputį susipažinom ir susitikę sveikindavomės. Jis nebuvo itin dailios išvaizdos. Bet žvitrumu priminė jauną medelį. Prieš kokias dešimt dienų vieną popietę išsimaudę gulėjom ant karšto smėlio. Jis skubėjo pro šalį tempdamas savo lentą, ką tik išlipęs iš vandens. Išvydęs mus sau po kojų, akinamai išsišiepė parodydamas dantis. Jam praėjus, M. karčiai šyptelėjo:

– Gražiai šypso.

Ir nuo tada tarpusavy emėm jį vadinti Gražuole.

– Tikrai nenori?

– Tikrai ne.

– Egoistas!

M. pamažu pasinėrė ir nuplaukė gilyn. Nekreipdamas į jį dėmesio, pasitraukiau nuo persirengimo kabinų ir įkopiau į aukštą kopą. Atsisėdau ant getų ir nusprendžiau parūkyti. Bet dėl netikėtai stipraus vėjo niekaip negalėjau prisidėti cigaretės.

– Ei, – M. tuo tarpu spėjo grįžti ir stovėdamas seklu moje kažką man sakė. Deja, per be paliovos ošiančias bangas jo beveik negirdėjau.

– Kas tau? – paklausiau, kai M. užsimetęs jukata pri sėdo šalia.

– Medūza nudilgino.

Pastarosiomis dienomis jūroje staiga padaugėjo medūzų. Ir man užvakar ryte ant kairiojo žasto ir peties atsirado jų adatėlių žymių.

– Kur?

– Kaklą. Paskui apsidairęs pamačiau jų plūduriuojant aplink dar daugiau.

– Todėl aš ir nesimaudžiau.

– Melagis. Bet maudynės jau baigtos.

Pliažas visur, kiek tik aprėpia akys, miglotai baltavo saulės šviesoje, tik šen bei ten ant smėlio tįsojo mūšos išskalautos jūržolės. Retkarčiais šmėkštelėdavo debesų šešėliai. Rūkydami „Shikishimą“, žiūrėjome, kaip į kran-
tą dūžta bangos.

– Ar jau gavai mokytojo vietą? – nelaukta paklausė M.

– Dar ne. O tu?

– Aš? Aš...

M. buvo kažką besakęs, bet mūsų pokalbį nutraukė juokas ir triukšmingi žingsniai. Tai buvo dvi mūsų amžiaus mergaitės su maudymosi kostiumėliais ir kepuraitėmis. Nekreipdamos į mus jokio dėmesio, jos nubėgo pro šalį tiesiai prie vandens. Nusekėme jas akimis – vienos kostiumėlis buvo ryškiai raudonas, kitos – raštuotas geltonai ir juodai, kaip tigro kailis; jos žengė smagiai, ir mes lyg susitarę nusišypsojom.

– Ir jos dar čia, – M. tarsi juokavo, bet jo balsas skambėjo jausmingai.

– Nenori darkart išsimaudyti?

– Jei ji būtų viena, eičiau. Bet su ja ir Zingežė...

Berniuką pravardžiuodavom Gražuole, o mergaitę su raštuotu kostiumėliu tarpusavy vadinom Zingeze. Tą pravardę sudūrėm iš dviejų vokiškų žodžių: *sinnlich* – „gašlus“ ir *Gesicht* – „veidas“. Ta mergaitė mums nepatiko. O ir kita... – kita šiek tiek domino M. Jis savanaudiškai kartodavo: „Zingežė tau. O toji kita man.“

– Nueik dėl jos.

– Kad parodyčiau pasiaukojimą? Bet ji žino, kad į ją žiūrim.

– Ir gerai, kad žino.

– Ne, truputį nervina.

Laikydamosi už rankų, jiedvi brido gilyn. Jų kojas be atvangos purslais taškė bangos. Jos kaskart stryktelėdavo, tarsi bijodamos sušlapti. Jų linksmas išdykavimas tartum nederėjo prie dyko blėstančios vasaros paplūdimio. Jiedvi labiau panėšėjo ne į žmones, o į drugelius. Klausydamiesi vėjo atnešamo juoko kurį laiką nuo kran-to stebėjome, kaip jos tolsta.

– Stebėtina, drąsios.

– Jos vis dar siekia dugną.

– Jau – ne, tebesiekia.

Jos brido seniai nebesilaikydamos už rankų. Viena jų – raudonu maudymosi kostiumėliu – brido itin sparčiai. Bet įbridusi iki krūtinės sustojo ir pakvietė draugę, kažką šaukdama šaižiu balsu. Ir iš tolo buvo matyti didelė jos maudymosi kepuraitė ir gyvai šypsantis veidas.

– Gal medūzos?

– Gal ir medūzos.

Bet jos ir toliau viena paskui kitą brido gilyn.

Kai tebuvo matyti jų kepuraitės, mes pagaliau atsistojom. Beveik nesikalbėdami (jau buvom ir išalkę) iš lėto pasukom atgal į vasarnamį.

III

...Vakare atvėso kaip rudenį. Po vakarienės vėl patraukėm į pajūrį, drauge su iš šios vietos kilusiu ir dabar čia vasarojančiu draugu H. bei jaunu vasarnamio šeimininku N. Ėjome ne šiaip pasivaikščioti. H. norėjo aplankyti kaime gyvenantį dėdę, o N. ėjo į tą patį kaimą pas pynėjus užsisakyti narvo vištoms.

Kelias į S. kaimą suko į priešingą pusę nuo maudyklos, aplink aukštas kopas. Per kopas nebuvo matyti jūros, vos girdėjom jos ūžesį. Retos žolės juodomis šluotelėmis šiugždėjo nuo pajūrio vėjo.

– Čia ne pajūrio viksvos. N., kas čia per smilgos? – nuskynęs vieną sau prie kojų, padaviau džinbėjumi* vilkinčiam N.

– Na, čia ir ne rūgtys – kažin, kaip jos vadinasi. H. turėtų žinoti. Jis juk vietinis, ne taip, kaip aš.

* Džinbėjus (*jinbei*) – tradiciniai lengvi vasariniai drabužiai, paprastai dėvimi namuose.

Buvome girdėję, kad N., kilęs iš Tokijo, vedė vietinę merginą. Teko girdėti ir tai, kad jo žmona, su kuria jis gyveno uošvijoje, pernai vasarą susidėjo su kitu ir paliko namus.

– Ir apie žuvis H. žino daugiau nei aš.

– Rimtai, H. toks mokslinčius? Maniau, kad jis nusi-
mano tik apie kendžiucų.

Po tų M. žodžių H. tik plačiai šypsojosi, vilkdamas
vietoje lazdos atsineštą lanką.

– M., o tu irgi sportuoji?

– Aš? Aš tik plaukiuju.

Prisidėgęs „Golden Bat“ cigaretę, N. papasakojo apie
maklerį iš Tokijo, kuriam pernai įdūrė skorpenžuvė. Kad
ir kaip visi jį protino, makleris užsispyręs kartojo, kad to
negali būti, kad skorpenžuvės nesibado ir kad ten būta
jūrinės gyvatės.

– Ar tikrai jūroje būna gyvačių?

Į tą klausimą atsakė aukštaūgis H., vienintelis iš mūsų
užsismaukęs maudymosi kepuraite:

– Gyvačių? Būna, jūrinių gyvačių būna ir čia.

– Ir dabar yra?

– Šiaip jų pasitaiko labai retai.

Visi nusijuokėm. Priešais link mūsų artėjo du jūrinių
sraigų žvejai. (Jūrinės sraigės – tokia moliuskų rūšis.)
Jie nešėsi bučius. Abu buvo tvirto sudėjimo, raudonomis
strėnjuostėmis. Šlapi jų kūnai blizgėjo; jie atrodė liūdnei,
tiesiog apgailėtina. Prasilenkdamas N. atsakė į jų pasi-
sveikinimą ir pakvietė išsimaudyti vasarnamio vonioje.

– Koks nepakeliamas jų darbas, – pasakiau. Man atro-
dė, kad galbūt ir aš turėsiu verstis sraigių žvejyba.

– Išties nepakeliamas. Jie turi išplaukti į atvirą jūrą ir
nardyti į dugnan.

– O jei jie patenka į laivakelį, išsigelbėti dažniausiai
neįmanoma.

Švaistydamasis lanku, H. ėmė pasakoti apie laivake-
lius. Pavyzdžiui, dideli laivakeliai nuo kranto tęsiasi še-
šis kilometrus į atvirą jūrą.

– Klausyk, H., o pameni, kada čia vaidendavosi tas
sraigių žvejys?

– Pernai... Ne, užpernai rudenį.

– Tikrai vaidendavosi?

Dar prieš atsakydamas M., H. ėmė juoktis:

– Ne, tai buvo ne vaiduoklis. Bet tose kapinėse kalno
paunksmėje tvyro jūros kvapas, be to, sraigiautojo kūną
rado aplipusį krevetėmis, tad ėmė sklisti kalbos, ir, nors
iš pradžių ne visi jomis tikėjo, buvo išties baugu. Pagaliau
vienas buvęs jūrininkas vakare nuėjo į kapines pažiūrėti,
kas ten per vaiduoklis. Šitaip viskas paaiškėjo. Tai buvo
mergina iš miestelio viešnamio, kurią tas sraigiautojas
žadėjo vesti. Kurį laiką žmonės vis tiek negalėjo nurimti
ir kalbėjo, kad ten dega ugnys ir girdėti balsai.

– Tai ta mergina ateidavo ne tam, kad gąsdintų žmo-
nes?

– Ne, tiesiog ji kasnakt apie vidurnaktį stoviniuodavo
prie to sraigių žvejo kapo.

N. papasakojo tipišką juokingą pajūrio nutikimą. Bet niekas nesijuokė. Visi ėjom tylėdami.

– Na, mes jau suksim atgal, – pasakė M. mums žingsniuojant tuščiu erdviu bevėju paplūdimiu. Dar buvo taip šviesu, kad aplink ant smėlio galėjai matyti kirlikų pėdsakus. O jūra, kiek akys užmato, tamsėjo, tik tolyn besidriekiančioje pakrantėje baltavo putos.

– Na, iki.

– Viso.

Atsisveikinę su H. ir N., palengva ėjome atgal vėsiu paplūdimiu. Girdėjome bangų mūšą, o kartais – vakarinių cikadų čirpesį. Jos čirpė pušyne daugmaž už trijų šimtų metrų.

– Ei, M.!

– Ką?

– Gal mums jau metas atgal į Tokiją?

– Taip, turbūt neblogai būtų grįžti.

Ir M. ėmė nerūpestingai švilpauti „It's a Long Way to Tipperary“.

1925 m. rugpjūtis